

ISTUPANJE I ISKLJUČENJE ČLANA IZ TRGOVAČKOG DRUŠTVA

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

Ivica Omazić,

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske

Zagreb, lipanj 2020.

Copyright 2020.
Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB www.pak.hr

SADRŽAJ

I. UVOD	4
II. JAVNO TRGOVAČKO DRUŠTVO	5
1. Pojam	5
2. Stjecanje članstva	5
3. Prestanak članstva u društvu	6
4. ISTUPANJE	6
5. ISKLJUČENJE	8
III. KOMANDITNO DRUŠTVO	9
1. Pojam	9
2. Stjecanje članstva	9
3. Prestanak članstva	9
4. ISTUPANJE I ISKLJUČENJE	9
IV. GOSPODARSKO INTERESNO UDRUŽENJE	10
1. Pojam	10
2. Stjecanje članstva u udruženju	11
3. Prestanak članstva	11
4. ISTUPANJE	11
5. ISKLJUČENJE	12
V. DIONIČKO DRUŠTVO	13
1. Pojam	13
2. Stjecanje članstva u dioničkom društvu	13
3. Prestanak članstva u društvu	14
4. ISTUPANJE	14
5. ISKLJUČENJE	14
VI. DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	16
1. Pojam	16
2. STJECANJE ČLANSTVA	16
3. PRESTANAK ČLANSTVA U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	17
4. ISTUPANJE	17
5. ISKLJUČENJE	26
LITERATURA	34

I. UVOD

U okviru Pravosudne akademije kontinuirano se provodi edukacija i iz područja trgovačkog prava, odnosno prava društava. Zbog obimnosti i složenosti materije edukacija je podijeljena na više posebnih nastavnih jedinica prilagođenim pojedinim institutima prava društava prema Zakonu o trgovačkim društvima („Narodne novine“ br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019 dalje: ZTD). Jedna od tih jedinica je i „Istupanje i isključenje člana trgovačkog društva“, kao jedan od načina prestanka članstva u trgovačkom društvu, koja će biti predmet ove radionice.

Sama materija u ZTD-u je dosta šturo razrađena, a zbog relativno kratke primjene ZTD-a, ni sudska praksa, kada je u pitanju ovaj institut, nije naročito bogata, osim nešto za društva s ograničenom odgovornošću, što je i razumljivo jer je taj oblik trgovačkog društva najčešći u Republici Hrvatskoj i čini otprilike oko 95% svih trgovačkih društava. Stoga će u ovoj radionici i biti naglasak na istupanje i isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću s kojim se najčešće i susrećemo u praksi.

Ciljana skupina ove radionice prvenstveno su suci i sudski savjetnici trgovačkih sudova te državni odvjetnici i njihovi zamjenici i savjetnici u državnim odvjetništvu, koji se u djelokrugu svoga rada susreću ili bi se mogli susretati s ovom materijom. Naravno da radionica i materijal za nju može biti korisna i svim ostalima koji će se susretati s ovom problematikom kao što su suci i sudski savjetnici ostalih sudova i odvjetnici.

Cilj ove radionice je upoznati sudionike s ovim institutom kako na teoretskoj razini tako i kroz promjenu u praksi, problemima koji se javljaju u praksi i mogućim načinima razrješenja problema, kako bi se sudionicima pomoglo i olakšalo rješavanje predmeta iz njihova djelokruga rada. Iznesena stajališta i pravna shvaćanja u ovom radu nisu stajališta i pravna shvaćanja suda u kojem autor radi ili kojeg drugog suda (osim konkretnih odluka koje će biti navedene), niti ih tako treba shvatiti, nego su shvaćanja i mišljenje autora o pojedinom pitanjima iz ove materije u cilju doprinosa eventualnom unapređenju i poboljšanju razrješenja spornih pitanja, koja se pojavljuju ili će se pojaviti u primjeni ovog instituta.

Da bi se lakše moglo pratiti i razumjeti institut istupanja i isključenja člana iz trgovačkog društva o ovom materijalu ukratko će se ukazati na osnovne značajke pojedinog društva i način stjecanja i prestanka članstva u njima. Kao pravni izvor za odnose između članova društva i odnose između društva i člana u društvima osoba pored ZTD-a mjerodavan je društveni ugovor, za dioničko društvo statut, a za društvo s ograničenom odgovornošću društveni ugovor. Stoga članstvo u društvu kao skup

prava i obaveza koji pripadaju članovima društva osoba i imateljima dionica ili poslovnih udjela uvelike ovisi načinu uređenja u navedenim aktima društva.

Prikaz materije radi bolje preglednosti i uočavanje razlika biti će izložen prema pojedinoj vrsti trgovačkog društva. Tako će i sami instituti istupanja i isključenja člana iz društva, biti, koliko je to moguće, zajednički obrađeni za svaku pojedinu vrstu društva.

II. JAVNO TRGOVAČKO DRUŠTVO

1. Pojam

Javno trgovačko društvo je trgovačko društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba zbog trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom, a svaki član društva odgovara vjerovnicima društva neograničeno solidarno cijelom svojom imovinom.

Na javno trgovačko društvo primjenjuju se propisi kojima se uređuju obvezni odnosi u ortaštvu. Temeljni konstitutivni akt javnog trgovačkog društva je ugovor o osnivanju (društveni ugovor).

Članom društva može postati svaka fizička ili pravna osoba privatnog i javnog prava.

Javno je trgovačko društvo u tolikoj mjeri personalno da je svima u društvu bitno tko je član društva. Personalno obilježje toga oblika društva je razlog zbog kojeg je zabranjen prijenos udjela na trećega bez suglasnosti ostalih članova društva.

Članom javnog trgovačkog društva može biti netko tko je pristupio u već postojeće društvo. Novi član odgovara za obveze društva kao i ostali članovi društva (neograničeno solidarno).

2. Stjecanje članstva

Članstvo u javnom trgovačkom društvu se stječe:

- nastankom javnog trgovačkog društva (osnivanjem, preoblikovanjem)
- pristupom društvu (novog člana koji odgovara za obaveze kao i ostali članovi),

- prijenosom udjela na novog člana (ustupom-sklapanjem ugovora o prijenosu udjela uz suglasnost svih članova),
- sveopćim sljedništvom (nasljednici umrlog člana, slijednici pravne osobe)

3. Prestanak članstva u društvu

- a) prijenosom udjela na drugu osobu
- b) otkazom člana društva ili njegovog vjerovnika
- c) isključenjem člana iz društva
- d) smrću člana fizičke osobe i prestankom člana društva pravne osobe
- e) istupanjem člana

4. ISTUPANJE

Promjene u osobnom sastavu društva nastaju pristupanjem ali i istupanjem, odnosno isključenjem jednog ili više članova društva. Te promjene zbog njihove osobne povezanosti sa društvom su bitne i u odnosima u društvu i mogu utjecati na prestanak društva. Članstvo može prestati za sve članove i tada se radi o prestanku društva.

Sam institut istupanja člana iz javnog trgovačkog društva kao takav nije posebno uređen odredbama ZTD-a, koje čak direktno ne upućuju ni na to da bi se to trebalo urediti društvenim ugovorom. Međutim, iz sadržaja odredbi zakona kojima se uređuju otkaz društvenog ugovora od strane član društva, prestanak članstva uslijed smrti ili otvaranje stečaja nad članom te posljedice toga, ukazuje na to da bi se institut istupanja i isključenja trebao prvenstveno urediti društvenim ugovorom.

Tako je u odredbi čl. 104. ZTD-a propisano da kada je društvenim ugovorom određeno da će se u slučaju ako član otkáže taj ugovor ili umre ili se nad njime otvori stečaj, društvo nastaviti s ostalim članovima, iz društva istupa član kod kojega nastupe takve okolnosti u vrijeme kada bi, da nema odredaba društvenoga ugovora, društvo prestalo.

Ako je društvenim ugovorom utvrđeno da će se društvo u slučaju smrti člana nastaviti s njegovim nasljednicima svaki nasljednik može svoje sudjelovanje u društvu uvjetovati time da mu se na temelju dotadašnjeg udjela u dobiti prizna položaj komanditora i dio uloga ostavitelja koji mu pripada prizna kao njegov komanditni ulog u društvu. Ako ostali članovi ne prihvate taj prijedlog nasljednika, on može zahtijevati da istupi iz društva bez obveze da za to dade otkazni rok (čl. 107. st. 1. i 2. ZTD-a).

Vjerovnik člana društva koji u posljednjih šest mjeseci bezuspješno pokuša provesti ovrhu nad pokretnom imovinom člana društva i na temelju ovršne isprave zaplijeni njegov udio u društvu i prenese zahtjev za isplatom onoga što bi članu pripalo iz društva nakon što ono prestane, može otkazati društveni ugovor šest mjeseci prije kraja poslovne godine, bez obzira na to je li društvo osnovano na određeno ili na neodređeno vrijeme. Vjerovnik može od društva zahtijevati samo ono što bi članu pripalo nakon prestanka društva¹.

Posluži li se vjerovnik člana društva ovim pravom, ostali članovi mogu, na temelju njihove prethodne odluke, izjaviti vjerovniku da društvo između tih članova ostaje. U tom slučaju sa završetkom poslovne godine član dužnik istupa iz društva. Ovo se primjenjuje i u slučaju kada se nad članom društva otvori stečaj s time da se izjava daje stečajnom upravitelju, a stečajni dužnik s danom otvaranja stečajnog postupka istupa iz društva². Znači na ovaj način istupanje člana postoji samo kao alternativa prestanku društva.

Istupanjem člana iz društva njegov udio po samom zakonu prirasta ostalim članovima razmjerno veličini njihovih udjela. Članu se u novcu isplaćuje ono što bi primio temeljem obračuna napravljenog kao da je u trenutku njegova istupanja društvo prestalo postojati. Ako u trenutku istupanja člana društva imovina društva nije dostatna za pokriće dugova društva i udjela članova u kapitalu, član koji istupa mora društvu platiti dio nepokrivenog iznosa koji na njega otpada, razmjerno njegovom sudjelovanju u gubitku društva. Istupljeni član odgovara vjerovnicima i za obaveze društva koje su nastale do upisa njegova istupanja iz društva u sudski registar. Stvari i prava unijete kao ulog ne vraćaju se. Članu se vraćaju samo predmeti dani na uporabu.

S druge strane član koji je istupio iz društva sudjeluje u dobiti i u gubitku iz poslova koji u vrijeme njegova istupanja još nisu bili završeni, no društvo je ovlašteno završiti poslove onako kako smatra da je to najprimjerenije. Na kraju svake poslovne godine član koji je istupio iz društva može zahtijevati da se napravi obračun o poslovima završenim u toj godini, da mu se isplati ono što mu iz toga pripada i da ga se izvijesti o stanju poslova koji još nisu završeni.

U nedostatku regulative u odredbama ZTD-a i društvenog ugovora na istupanje bi trebalo primijeniti odredbe Zakona o obveznim odnosima (dalje ZOO)³, kojima je regulirano, kako je navedeno u tom zakonu istupanje ali kroz formu otkaza⁴.

Otkaz je valjan kada izjava o očitovanju volje o tome prisprije posljednjem članu društva, time da se društvenim ugovorom može drugačije urediti. Društvenim

---

¹ čl. 101. ZTD-a

² čl. 109. ZTD-a

³ „Narodne novine“, broj 35/05, 41/08, 125/11

⁴ čl. 652, ZOO-a

ugovorom se može urediti u kojim slučajevima se neki zahtjev člana smatra otkazom ugovor oblik izjave nije propisan.

5. ISKLJUČENJE

Nastupi li kod člana društva neka od okolnosti zbog koje bi ostali članovi društva po odredbama članka 99. ZTD-a imali pravo tužbom zahtijevati da društvo prestane, sud će po tužbi tih članova donijeti odluku da se član isključi iz društva⁵.

Za podjelu imovine između društva i isključenoga člana odlučno je stanje imovine društva u vrijeme podizanja tužbe kojom se traži da se član isključi iz društva.

Isključenjem člana postoji samo kao alternativa prestanku društva. Tužbu moraju podići svi članovi društva protiv jednog ili više članova društva. Istom tužbom može se zatražiti od suda da članu ili članovima koji odbijaju ustati s tužbom naloži sudjelovanje u isključenju

Ako se društvo sastoji od samo dva člana, pa u osobi jednoga od njih nastupi razlog za isključenje, zbog kojega bi, kada bi društvo imalo veći broj članova bilo dopušteno njegovo isključenje iz društva, sud može drugoga člana po njegovoj tužbi ovlastiti da preuzme poslove društva s aktivom i pasivom bez da se provede likvidacija društva⁶.

Pored toga kao i kod istupanja u nedostatku regulative u odredbama ZTD-a i društvenog ugovora na isključenje trebalo primijeniti i odredbe ZOO-a⁷, kojima je regulirano kako je navedeno u tom zakonu istupanje ali kroz formu otkaza. Tako bi se član društva mogao isključiti iz društva ako za to postoje važni razlozi, a osobito zbog povrede bitne obveze iz ugovora, pada pod stečaj, potpunog ili djelomičnog oduzimanja poslovne sposobnosti ili gubitka povjerenja zbog učinjenog kažnjiva djela. Odluku o isključenju, ako nije drukčije ugovoreno, donose ostali članovi jednoglasno.

Učinak istupa kao i isključenja nastupa danom izjave o otkazu, odnosno danom priopćenja odluke o isključenju, pa i onda kad su bili osporeni, a zatim potvrđeni kao pravovaljani.

---

⁵ čl. 108. st. 1. ZTD-a

⁶ čl. 110. ZTD-a

⁷ čl. 453. ZOO-a

III. KOMANDITNO DRUŠTVO

1. Pojam

Komanditno društvo je trgovačko društvo u koje se udružuju dvije ili više osoba radi trajnog obavljanja djelatnosti pod zajedničkom tvrtkom od kojih najmanje jedna odgovara za obveze društva solidarno i neograničeno cijelom svojom imovinom (komplementar), a najmanje jedna odgovara za obveze društva samo do iznosa određenog imovinskog uloga u društvo (komanditor). Svi odnosi između članova društva uređuju se društvenim ugovorom. Društvom upravljaju komplementari.

Članstvo u komanditnom društvu razlikuje se od članstva u javnom trgovačkom društvu samo po drukčijem položaju komanditora.

2. Stjecanje članstva

Članstvo u komanditnom društvu se stječe :

- nastankom komanditnog društva
- pristupanjem
- prijenosom udjela
- sveopćim sljedništvom

Pretvaranjem komplementara u komanditora i obrnuto ne smatra se stjecanjem članstva, nego promjenom stečenog članstva u istom društvu

3. Prestanak članstva

a) prijenosom udjela na drugu osobu (razlike u odnosu na j.t.d. su kada komplementar prenosi svoj udio na komanditora i obrnuto

b) istupom člana iz društva

c) isključenjem člana iz društva

d) smrću člana fizičke osobe i prestankom člana društva pravne osobe

4. ISTUPANJE I ISKLJUČENJE

U odredbama ZTD-a nije posebno uređeno istupanje i isključenje član iz društva. Stoga kod ovog instituta treba primijeniti odredbe ZTD-a o javnom trgovačkom društvu na što izrazito upućuje zakonska odredba da se ako odredbama

o komanditnom društvu nije drugačije određeno, na komanditno društvo primjenjuju odredbe ZTD-a kojima se uređuje javno trgovačko društvo⁸.

Stoga bez nepotrebnog ponavljanja sve što je rečeno za javno trgovačko društvo vrijedi i za komanditno društvo. To svakako treba uvažiti različitosti koje proizlaze iz različitog položaja članova društva.

Međutim, za uređivanje međusobnih odnosa članova društva prvenstveno je mjerodavan društveni ugovor, jer svi odnosi između članova društva uređuju se društvenim ugovorom a odredbe zakona primjenjuju se samo ako društvenim ugovorom nije što drugo određeno, osim ako iz pojedine odredbe ne proizlazi drugačije.⁹

Da bi se izbjegle nejasnoće i olakšalo rješavanje problema koji mogu nastati nakon osnivanja i tijekom trajanja društva, u nedostatku jasnih zakonskih odredbi, bilo bi ne samo korisno nego i nužno međusobne odnose što bolje urediti društvenim ugovorom.

IV. GOSPODARSKO INTERESNO UDRUŽENJE

1. Pojam

zakon definira udruženje kao pravnu osobu koju osnivaju dvije ili više fizičkih i pravnih osoba da bi olakšale i promicale obavljanje gospodarskih djelatnosti koje čine predmete njihova poslovanja te da bi poboljšale ili povećale njihov učinak ali tako da ta pravna osoba za sebe ne stječe dobit. Udruženje se osniva bez temeljnoga kapitala, a dobit ostvarena obavljanjem djelatnosti pripada članovima udruženja.

Djelatnost udruženja mora biti u vezi s gospodarskim djelatnostima njegovih članova kao pomoćna djelatnost njihovim djelatnostima.

Prema izričitoj odredbi članka 586 ZTD članovi udruženja mogu biti osobe (fizičke i pravne), koje obavljaju gospodarsku djelatnost, a u udruženje se mogu učlaniti i osobe koje se bave slobodnim zanimanjima uređenim posebnim propisima (odvjetnike, samostalne umjetnike, arhitekta i sl.).

---

⁸ čl. 132. ZTD-a

⁹ čl. 135. ZTD-a

2. Stjecanje članstva u udruženju

Kako je gospodarsko interesno udruženje podvrsta javnog trgovačkog društva, za pojam članstva u društvu, njegovo stjecanje vrijede pravila kakva su određena za javno trgovačko društvo

Članstvo se stječe:

- nastankom udruženja
- pristupom novog člana udruženju
- prijenosom udjela na novog člana
- sveopćim sljedništvom

3. Prestanak članstva

Članstvo u udruženju prestaje:

- na temelju zakona (smrću člana udruženja ili prestankom člana udruženja zbog statusne promjene, neispunjenjem uvjeta propisanih za članstvo otvaranjem stečajnog postupka nad članom pravnom osobom odnosno nad imovinom člana fizičke osobe,
- prijenosom udjela(uz suglasnost članova),
- otkazom ugovora (redoviti, izvanredni i otkaz od strane vjerovnika),
- istupanjem
- isključenjem iz udruženja

4. ISTUPANJE

Član istupa iz udruženja u slučaju smrti, ako više ne ispunjava uvjete iz članka 586. ZTD, odnosno ne obavlja više djelatnosti, ako članstvo otkaže njegov vjerovnik zbog tražbine prema članu udruženja (čl. 101) ili ako je nad članom otvoren stečajni postupak.

U slučaju smrti člana društva, njegovi nasljednici u pravilu ne mogu naslijediti članstvo, osim pod uvjetima predviđenim ugovorom o osnivanju udruženja, a ako u njemu o tome nema odredaba, samo uz suglasnost svih ostalih članova. Propisana je dužnost uprave da o istupanju člana izvijesti ostale članove udruženja. Osim toga, uprava je dužna registarskome sudu podnijeti prijavu za upis istupanja člana u sudski registar, iz čega treba zaključiti da se članovi udruženja upisuju u sudski registar.

Obavezu izvještavanja članova udruženja o istupanju mogu ispuniti i član koji je istupio te svaki drugi član udruženja. Nakon istupanja člana udruženje i dalje

postoji pod uvjetom da su u udruženju ostala najmanje dva člana. Istupanje u pravilu ne dovodi u pitanje ni davanje osiguranja na sudjelovanje u udruženju, pod uvjetima predviđenima u ugovoru o osnivanju ili određenima jednoglasnom ili ugovorom predviđenih drugačijih odluka članova udruženja. Ako član istupi iz udruženja zbog otkaza njegova vjerovnika ne primjenjuju se odredbe članka 109. ZTD-a. Izađe li član iz udruženja, osim u slučaju ustupanja udjela, njegova prava i obveze u odnosu na udruženje određuju se na temelju stanja imovine udruženja kakvo je bilo u vrijeme njegova izlaska iz udruženja. Vrijednost prava i obveza člana ne može se unaprijed odrediti u paušalnom iznosu. Član koji izađe iz udruženja odgovara za obaveze udruženja neograničeno cijelom svojom imovinom.

Član udruženja može otkazati članstvo u udruženju po odredbama sadržanim u ugovoru o osnivanju udruženja, a ako u njemu o tome nema odredaba, uz suglasnost svih ostalih članova udruženja¹⁰. Zakon dakle prepušta članovima udruženja da u ugovoru urede uvjete i način otkaza članstva u udruženju, a ako ugovor ne sadrži odredbe o tome propisano je da se članstvo može otkazati samo uz suglasnost svih članova. Svaki član može otkazati članstvo iz važnog razloga koje očito valja prosuđivati od slučaja do slučaja.

5. ISKLJUČENJE

Prema odredbama ZTD-a¹¹ člana se može isključiti iz udruženja iz razloga sadržanih u ugovoru o osnivanju udruženja, a u svakome slučaju onda ako grubo povrijedi svoje obveze, ako prouzroči teške smetnje u radu udruženja ili ako postoji opasnost da će te smetnje prouzročiti.

Pored zakonom izričito navedenih razloga zbog kojih se član isključuje iz udruženja, u ugovoru se mogu utvrditi i dopunski razlozi za isključenje člana.

Člana se može isključiti odlukom suda u povodu tužbe većine ostalih članova udruženja, osim ako ugovor o osnivanju udruženja ne određuje nešto drugo. U slučaju sudskog isključenja, isključenje proizvodi pravni učinak nakon pravomoćnosti odluke suda.

U nedostatku regulative u odredbama ZTD-a i društvenog ugovora na istupanje isključenje člana udruženja primjenjuju se odredbe ovoga ZTD-a o javnome trgovačkome društvu.

---

¹⁰ čl. 596. st. 1. ZTD-a)

¹¹ čl. 597. ZTD

V. DIONIČKO DRUŠTVO

1. Pojam

Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu podijeljenom na dionice. Za dioničko društvo nije bitno tko je član (dioničar) društva jer se članstvo manifestira kroz dionice kao udjele u temeljnom kapitalu, a ne kroz osobna svojstva članova kao što je slučaj kod javnog trgovačkog društva. Za razliku od društava osoba dioničko društvo može imati samo jednog člana (dioničara). Temeljni akt dioničkog društva je statut.

Dionice su dio temeljnog kapitala društva i imatelju daju pravo članstva u društvu, odnosno prava i obaveze koje iz toga članstva proizlaze. Prijenosom dionica prenose se i članska prava u društvu.

Članstvo u društvu stječe se **originarno** (preuzimanjem dionica pri osnivanju društva ili povećanja temeljnog kapitala) i **derivativno** (stjecanje dionica od dotadašnjeg dioničara, na temelju valjanog pravnog posla usmjerenog na stjecanje dionica, odluke suda ili druge nadležne vlasti, nasljeđivanjem i na temelju zakona, a gubi se **prestankom društva, isključenjem i prijenosom dionica**.

2. Stjecanje članstva u dioničkom društvu

Članstvo u društvu stječe se:

A) Izvorno (originarno)

-sudjelovanjem u osnivanju društva u svojstvu osnivača, a pri sukcesivnom osnivanju sudjelovanjem u osnivanju kao osnivač ili kao osoba kojoj su dionice raspoređene nakon završenog upisa dionica

-sudjelovanjem u povećanju temeljnog kapitala društva ulozima, izdavanjem novih dionice, osim kada to društvo čini iz vlastitih sredstava.

B) Derivativno (izvedeno)

-pravnim poslom

-sljedništvom zbog smrti dioničara fizičke osobe ili statusne promjene dioničara pravne osobe.

3. Prestanak članstva u društvu

Članstvo u društvu prestaje

1. smrću dioničara
2. prestankom društva dioničara
3. otuđenjem dionica
4. isključenjem dioničara (kaduciranjem)
5. prestankom društva
6. povlačenjem dionica smanjenjem temeljnog kapitala

Otvaranjem stečaja ne prestaje članstvo u društvu samo dolazi do smanjenja prava dioničara s obzirom da ovlasti svih organa društva preuzima stečajni upravitelj

4. ISTUPANJE

Prema odredbama ZTD-a za dionička društva institut istupanja, kao način prestanka članstva u društvu uopće nije predviđen niti se može istupiti eventualnom primjenom drugih odredbi na odgovarajući način. Stoga u dioničkom društvu nije ni moguće istupiti iz društva i da na taj način dioničaru kao članu društva prestaje članstvo. Ukoliko dioničar ne žali više biti član društva on to može ostvariti na drugi način propisan zakonom, prvenstveno otuđenjem dionica.

5. ISKLJUČENJE

Za razliku od ostalih društava (društava osoba i društva s ograničenom odgovornošću kao društvu kapitala), u dioničkom društvu (društvu kapitala), nije zakonom predviđeno isključenje kao način prestanka članstva u društvu, osim u slučaju neuplate preuzetih dionica (kaduciranje) i to na način propisan zakonom.

Tako se dioničarima koji pravodobno ne uplate iznos koji se od njih traži da uplate, može se preporučenim pismom dati naknadni rok s prijetnjom da će im se po bezuspješnom proteku toga roka oduzeti dionice i ono što su već uplatili. Davanje naknadnog roka treba objaviti u glasilu društva.

Dioničarima koji usprkos tome ne uplate iznos koji se od njih traži javnom se objavom u korist društva oduzimaju dionice i ono što su do tada uplatili. U objavi moraju se točno navesti dionice koje se oduzimaju u korist društva.

Umjesto starih isprava o dionicama koje su oduzete izdaju se nove u kojima se naznačuju uplaćeni iznosi i iznosi koje još treba uplatiti. Isključeni dioničar odgovara društvu za iznos koji nije plaćen ako mu kasnije taj iznos ne bi bio uplaćen na način kako je to propisano u članku 215. ZTD-a.

Tako svaki prednik isključenog dioničara koji je upisan u registru dionica odgovara društvu za plaćanje zaostalog iznosa uplate ako se plaćanje ne može ostvariti od njegovih slijednika. O pozivu za uplatu upućenom ranijem dioničaru društvo mora obavijestiti njegova neposrednog prednika. Smatra se da se plaćanje ne može ostvariti ako ono ne uslijedi u roku od mjesec dana od kada je postavljen zahtjev za plaćanjem i od kada je o tome obaviješten prednik isključenog dioničara. Kada se plati preostali dio uplate, izdat će se nova isprava o dionicama.

Svaki prednik je u obvezi da plati samo one iznose koje je društvo tražilo da se uplate u roku od dvije godine od dana kada je zatražen prijenos dionice u registru dionica. Ako se plaćanje zaostalog iznosa ne može ostvariti od prednika, društvo mora dionicu odmah prodati na uređenom tržištu ili na drugi uobičajeni način.

Radnje oko isključenja provodi uprava društva.

Svojevrsnim isključenjem pojedinog dioničara moglo bi se smatrati i preuzimanjem dionica prema odredbama Zakona o preuzimanju dioničkih društava (dalje ZPDD)¹².

Tako fizička ili pravna osoba obvezna je objaviti ponudu za preuzimanje kad neposredno ili posredno, samostalno ili djelujući zajednički, stekne dionice s pravom glasa ciljnog društva, tako da, zajedno s dionicama koje je već stekla, prijeđe prag od 25% dionica s pravom glasa ciljnog društva (kontrolni prag)¹³.

Ako nakon ponude za preuzimanje, ponuditelj i osobe koje s njim djeluju zajednički drže najmanje 95% dionica s pravom glasa ciljnog društva, ponuditelj u roku od 3 mjeseca od isteka roka trajanja ponude za preuzimanje, ima pravo na prijenos dionica s pravom glasa manjinskih dioničara, uz pravičnu naknadu¹⁴.

Ako su predmetom ponude za preuzimanje bile i povlaštene dionice bez prava glasa, a nakon ponude za preuzimanje, ponuditelj i osobe koje s njim djeluju zajednički drže najmanje 95% takvih dionica, ponuditelj u roku od 3 mjeseca od

---

¹² „Narodne novine“ br. 109/07, 36/09, 108/12, 90/13, 99/13, 148/13

¹³ čl. 9. st. 1. ZPDD

¹⁴ čl. 45. st. 1. ZPDD

isteka roka trajanja ponude za preuzimanje ima pravo i na prijenos takvih dionica manjinskih dioničara, uz pravičnu naknadu¹⁵.

VI. DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

1. Pojam

Društvo s ograničenom odgovornošću je društvo kapitala u kojem je temeljni kapital podijeljen na poslovne udjele. Zbroj svih poslovnih udjela mora odgovarati iznosu temeljnog kapitala društva.

2. STJECANJE ČLANSTVA

Stjecanje članstva u društvu s ograničenom odgovornošću moguće je steći na dva osnovna načina: **izvorno** (originarno) ili **izvedeno** (derivativno).

Izvorno stjecanje članstva u društvo s ograničenom odgovornošću, kao i u dioničkom društvu, ostvarivalo bi se:

- sudjelovanjem u osnivanju društva i
- sudjelovanjem u povećanju temeljnog kapitala društva ulozima,

dok bi se izvedeno stjecanje, kao i u dioničkom društvu, ostvarivalo:

- pravnim poslom
- sljedništvom zbog smrti člana fizičke osobe ili statusne promjene pravne osobe.

Kada se stekne prvi poslovni udjel tada se stječe i članstvo u društvo, pa naknadno stjecanje drugog poslovnog udjela uz postojeći ili kada se povećanjem temeljnog kapitala povećava postojeći poslovni udjel, ne možemo govoriti u stjecanju članstva jer je stjecatelj tog novog pored postojećeg poslovnog udjela ili njegovog povećanja već postao član društva stjecanjem prvog poslovnog udjela. Postojeći član društva na taj način je samo povećao svoja članska prava.

---

¹⁵ čl. 45. st. 2. ZPDD

3. PRESTANAK ČLANSTVA U DRUŠTVU S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

Promjena članstva u društvu i stjecanjem članstva na izvedeni način za sobom ima posljedicu i prestanak članstva u društvu s ograničenom odgovornošću jer član društva koji je umro, ili ako je pravna osoba prestala postojati kao i u slučaju kada član otuđi, prenese, svoj poslovni udjel, on time prestaje biti član društva. Naravno kada je u pitanju prijenos poslovnog udjela član koji je prenio poslovni udjel prestaje biti član društva samo ako je prenio sve poslovne udjel koje ima u društvu a kada je prenio samo neke onda on prestaje biti član u odnosu na udjele koje je prenio.

Dakle, s izvedenim načinom stjecanja članstva u društvu s ograničenom odgovornošću, kako je to naprijed opisano dolazi i do prestanka članstva i to:

- smrću člana fizičke osobe
- prestankom pravne osobe
- otuđenjem, prijenosom poslovnog udjela

Pored načina prestanka članstva u društvu na navedeni način članstvo u društvu s ograničenom odgovornošću prestaje i:

- povlačenjem (amortizacijom poslovnog udjela
- isključenjem člana društva zbog neuplate poslovnog udjela (kaduciranje)
- isključenjem člana društva zbog drugi razloga
- istupanjem člana iz društva
- prestankom društva

4. ISTUPANJE

Kao jedan od mogućih načina prestanka članstva u društvu s ograničenom odgovornošću je istupanje člana kao dobrovoljni izlazak iz društva. Istupanje člana iz društva s ograničenom odgovornošću moguće na dva načina i to:

- istupanje člana iz društva na temelju društvenog ugovora
- na temelju samog zakona – tužbom¹⁶.

---

¹⁶ čl. 420. i 421. ZTD-a

A) Istupanje na temelju društvenog ugovora

Osnivanjem društva s ograničenom odgovornošću ili naknadnim ulaskom u društvo, osoba koja je tim postala član društva ušla je dobrovoljno u tu zajednicu stvorenu radi postizanja određenih ciljeva, pa istupanje iz te zajednice ne bi bilo moguće kada i kako to želi član ukoliko za to nema neki razlog, budući da članu na raspolaganju stoji i drugi način izlaska iz društva (prijenos udjela). Često se događa da od početnog zanosna i želje za ostvarenjem cilja zbog kojih su društvo osnovali ili su kasnije stupili u njega, članovi društva dugoročno ne predviđaju i ne sagledavaju da postoji mogućnost da njihovi međusobni odnos tijekom trajanja društva mogu biti narušeni u tolikoj mjeri da i štete ostvarivanju cilja zbog kojih su osnovali društvo. Isto tako da može doći i do toga da se ne ostvare i osobna očekivanja od tog društva, što ne tako nerijetko dovodi do otežanog ili čak onemogućenog funkcioniranje samog društva. Zbog nepotpunog uređenja svojih međusobnih odnose njih je, kad nastupe poteškoće u međusobnom komuniciranju i očekivanju svakog pojedinog člana, vrlo teško ili nemoguće razriješiti ako o tom nije uređeno u društvenom ugovoru. Stoga u većini društava istupanje na dobrovoljnoj bazi gotovo da nije moguće jer to nije uređeno društvenim ugovorom. Nažalost to se događa čak i u društvima od čijih bi se članova očekivalo da se istupanja ili isključenje podrobno i transparentno urede u društvenom ugovoru, kao na primjer u odvjetničkim društvima.

Da bi se moglo istupiti iz društva na osnovu društvenog ugovora to se mora urediti samim društvenim ugovorom a ne nekim drugim aktom društva¹⁷. Društvenim se ugovorom moraju odrediti:

- a) uvjeti istupanja člana društva
- b) postupak istupanja člana društva
- c) naknada
- d) posljedice istupanja člana društva.

Iz samog sadržaja zakonske odredbe čl. 420. st. 1. ZTD-a, koja to regulira, nije vidljivo do koje se širine mora odrediti istupanje člana iz društva, nego se samo navode minimalni elementi koje treba urediti a čija je razrada ostavljena društvenom ugovoru. Bez uređenja istupanja svakog elementa u društvenom ugovoru istupanje člana na temelju društvenog ugovora ne bi bilo moguće (ovakvo stajalište zauzima i VTS u odluci PŽ-4019/98 i u odluci PŽ-1099/03 koja govori o isključenju, ali se može primijeniti i na istupanje jer se materija istupanja isključenja u čl. 420. st. 1. ZTD-a tretira na isti način).

a) Uvjeti istupanja člana društva

---

¹⁷ čl. 420. st. 1. ZTD-a

U društvenom ugovoru moraju se navesti uvjeti odnosno razlozi uslijed kojih član društva može jednostrano istupiti iz društva. Postavlja se pitanje da li ti razlozi moraju biti taksativno navedeni ili je dovoljno utvrditi da to pravo na istupanje postoji, budući da članovi u društvu mogu slobodno urediti svoje odnose (ukoliko nisu protivni zakonu i moralu), pa tako i da se može istupiti iz društva bez navođenja posebnih razloga, za razliku kada član društva istupanje zahtjeva tužbom (članak 420. stavak 2. ZTD-a). Budući da zakonodavac (članak 420. stavak 1. ZTD-a) upućuje da se društvenim ugovorom moraju odrediti i uvjeti istupanja, mišljenja sam da bi se to u društvenom ugovoru trebalo odrediti što preciznije pod kojim uvjetima i kada član može istupiti. Što preciznije određivanje uvjeta istupanja smanjit će probleme u praktičnoj primjeni ovog instituta i posljedica istupanja, ovisno da li je pravo na istupanje dodijeljeno svim članovima društva ili samo pojedinim. Tako bi u društvenom ugovoru valjalo odrediti kao uvjet istupanja ako poslovni udjel istupajućeg člana prelazi na društvo i ako je temeljni ulog uplaćen u cijelosti (članak 418. ZTD-a). Svakako bi kao uvjete za istupanje u društvom ugovoru trebalo navesti i razloge koje zakonodavac navodi u članku 420. stavak 2. ZTD-a, kao naročito opravdane razloge kod ustajanja s tužbom za istupanje, a) da ostali članovi društva ili njegovi organi prouzroče štetu članu društva, b) ako je član spriječen u ostvarivanju svojih prava, c) ili mu neki organi društva nameću nesrazmjerne obveze. Pored toga kao uvjeti mogli bi se navesti i npr.: smanjenje vrijednosti poslovnog udjela člana društva u postotku u odnosu na ukupnu vrijednost temeljnog kapitala nakon povećanja temeljnog kapitala, pripajanje ili spajanje društva, preseljenje u inozemstvo, teža bolest i sl.

b) Postupak istupanja člana iz društva

Kao i uvjeti društvenim ugovorom mora se urediti i sam postupak istupanja tj. koje radnje i na koji način ih treba poduzeti član društva i samo društvo da bi se istupilo iz društva. Sam institut istupanja je „privilegija“ člana društva pa je stoga on taj koji treba poduzeti „prvi korak“ i očitovati svoju volju za istupanje. On tu svoju volju mora priopćiti društvu i to upravi budući da ona, ex lege, zastupa društvo (članak 426. stavak 1. ZTD-a). Svoju izjavu o istupanju član može uputiti usmeno ili pismeno (jer zakon ništa posebno ne propisuje), ali bi bilo dobro da se u društvenom ugovoru odredi da to bude u pisanom obliku, preporučeno, kako ne bi kasnije bilo sporno kada je i da li je ta izjava upućena te bi se isto trebalo dokazivati. U izjavi bi član trebao izjaviti da istupa iz društva i postaviti zahtjev i visinu naknade za poslovni udio ukoliko ona već nije određena društvenim ugovorom. Stoga bi valjalo društvenim ugovorom propisati način davanja i sadržaj izjave o istupanju. Također bi društvenim ugovorom valjalo odrediti koje to radnje društvo treba poduzeti po primitku izjave o istupanju da se očituje o izjavi da ju prihvaća ili ne, te tko i u kojem roku se treba izjasniti o izjavi. Ukoliko društvenim ugovorom nije propisano na koji način se društvo treba očitovati i koje radnje poduzeti da bi izjava člana o istupanju bila prihvaćena i nastupile posljedice istupanja bilo bi dovoljno da društvo isplati naknadu za poslovni udio koji je član društva stavio u zahtjevu, čime bi istupanje bilo prihvaćeno i članstvo

bi sukladno članku 421. stavak 3. ZTD-a sa isplatom naknade prestalo (ovakvo shvaćanje može se iščitati iz odluke VS RH Revt- 161/03).

c) Naknada

Koja bi to bila naknada? Člankom 420. stavak 2. ZTD-a propisano je da, kada se istupanje traži tužbom, da se u tužbi mora navesti iznos naknade za poslovni udjel i primjereni rok za plaćanje te da sud mora, prihvati li tužbeni zahtjev, odrediti tržišnu vrijednost poslovnog udjela tužitelja (istupajućeg člana). Iz tog proizlazi argumentum a contrario da bi se društvenim ugovorom naknada za poslovni udjel mogla odrediti u drugom iznosu od one tržišne koja je propisana kada se istupanje zahtjeva tužbom. Po mom mišljenju društvenim ugovorom bi se naknada mogla odrediti i u visini knjigovodstvene vrijednosti poslovnog udjela ili neka druga pa čak i to da član koji jednostrano istupa iz društva nema pravo na naknadu a posebno ukoliko temeljni ulog nije uplaćen u cijelosti. Ukoliko bi se tako odredilo društvenim ugovorom istupajući član ne bi bio oštećen jer mu uvijek ostaje mogućnost istupanja sukladno zakonu, podizanjem tužbe (članak 420. stavak 2. ZTD-a), neovisno o odredbama društvenog ugovora, čime bi istupio iz društva, naravno ako za to postoje opravdani razlozi i dobio bi za svoj poslovni udjel naknadu u tržišnoj vrijednosti. Osim toga ukoliko član društva smatra da je naknada za istupanja određena društvenim ugovorom premala, on može prestati član društva na drugi način i svoj poslovni udjel prenijeti na neku drugu člana ili na treće osobe za cijenu koju uspije postići. Isto tako, društvenim ugovorom pored utvrđivanja visine naknade za poslovni udjel moglo bi se kao uvjet istupanja propisati i to da član društva može istupiti i bez razloga ali da mu ne pripada nikakva naknada za poslovni udio.

d) Posljedice istupanja člana iz društva

Kao posljedica istupanja je svakako prestanak članstva u društvu koje nastupa isplatom naknade za poslovni udio što i ne bi trebalo posebno uređivati društvenim ugovorom jer je to zakonom uređeno. Međutim, budući da u zakonu o tome ništa nije rečeno, u društvenom bi se ugovoru morala odrediti sudbina poslovnog udjela istupajućeg člana tj. da li taj, po istupanju člana, „slobodni“ poslovni udjel pripada društvu (za što bi bilo potrebno da je temeljni ulog uplaćen u cijelosti i da se isplata naknade vrši iz sredstava koja prelaze vrijednost temeljnog kapitala sukladno članku 418. ZTD-a), razmjerno svakom pojedinom članu ili nekom određenom članu, ili se isti možda povlači (amortizira).

U društvenom bi se ugovoru pored navedenog moralo urediti i visina naknade za poslovni udjel istupajućeg člana kao i vrijeme i način isplate, budući da članstvo prestaje isplatom naknade (članak 421. stavak 3. ZTD-a).

B) Istupanje člana društva na temelju zakona (tužbom)

Ukoliko istupanje člana društva nije predviđeno i uređeno društvenim ugovorom ili se član društva time ne koristi, on može neovisno o odredbama društvenog ugovora tužbom zahtijevati istupanje iz društva sukladno članku 420. stavak 2. ZTD-a. Za razliku od istupanja na temelju društvenog ugovora, kada član može istupiti pod uvjetima i na način određen društvenim ugovorom, podizanjem tužbe on to može učiniti neovisno o odredbama društvenog ugovora samo kad za to postoje opravdani razlozi (ovakvo stajalište zauzima i VTS u odluci PŽ-4019/98, PŽ-2467/01 i PŽ-7274/09-3 te VSRH u odluci Revt 351/13-2). Član društva nije ovlašten kada god to zaželi, istupiti iz društva. Za istupanje člana moraju postojati opravdani razlozi. Ne radi se o prestanku članstva prestankom poslovnog udjela, niti prepuštanju udjela trećima (članovima društva ili osobama izvan društva), nego član svoj udjel pod određenim pretpostavkama stavlja na raspolaganje društvu. Radi se o pravnom sredstvu kojim se član može poslužiti samo kada druga sredstva ne mogu dati rezultate. Ako društvenim ugovorom nije određeno što se smatra opravdanim razlogom za istupanje, može se raditi u načelu o razlozima u samom članu i koji istupa, odnosima u društvu ili odnosima sa drugim članovima društva. Poglavitito se može, kada se radi o istupanju zbog ponašanja drugih članova, dopustiti istupanje zbog nelojalnosti drugog člana ili članova, izvlačenju sredstava iz društva, onemogućavanju članu da se koristi svojim članskim pravima i sl.

a) Koji su to opravdani razlozi?

Zakonodavac navodi da oni postoje naročito ako članu društva, ostali članovi ili organi društva prouzroče štetu, ako je spriječen u ostvarivanju svojih prava u društvu ili mu neki organ društva nameće nesrazmjerne obveze. Da li postoje razlozi koje navodi zakonodavac ili neki drugi opravdan razlog, sud će ocijeniti u svakom konkretnom slučaju. Tako će sud ocijeniti da li je i kolika šteta načinjena članu društva od drugog člana društva ili nekog organa društva i spremnost društva da se nadoknadi šteta te da li je s obzirom na to opravdan razlog za istupanje iz društva. Ni povreda zakonskih obveza od strane društva prema članu sama po sebi ne mora značiti opravdan razlog za istupanje. Tako npr. povreda prava na obavještenost (podaci o poslovanju društva i vlasničkoj strukturi društva), iako se radi o jednom od temeljnih prava svakog člana društva, ne bi bio opravdan razlog za istupanje. Naime, to se pravo štiti sukladno odredbama ZTD u izvanparničnom postupku, prema kojima svaki član društva kojem uprava ne da obavijesti koje je zatražio može od mjesno nadležnog trgovačkog suda u izvanparničnom postupku zatražiti da mu uprava društva da zatražena obavještenja sukladno čl. 447. u vezi s čl. 288. ZTD. (ovakvo stajalište zauzima VSRH u odluci Revt 351/13-2).

b) Visina naknade

U tužbi tužitelj (član društva koji želi istupiti iz društva) kako je navedeno u članku 420. stavak 2. ZTD-a, mora navesti opravdan razlog za istupanje, visinu naknade za poslovni udjel i primjereni rok za isplatu iste te tako i postaviti tužbeni zahtjev. Ovo bi bio i sam sadržaj tužbe i tužbenog zahtjeva pa ukoliko tužitelj ne bi ustao s tužbom i tužbenim zahtjevom sa sadržajem propisanim u članku 420. stavak 2. ZTD-a (pored ostalih elemenata koji svaka tužba treba sadržavati u smislu članka 186. u svezi članka 106. ZPP-a), sud bi trebao sukladno članku 109. ZPP-a pozvati tužitelja da ispravi tužbu pod prijetnjom odbacivanja. Tako bi npr. tužbeni zahtjev trebao bi glasiti: „Određuje se istupanje tužitelja „NN“ iz članstva društva „EKO“ d.o.o. s danom isplate (tržišne) naknade za poslovni udjel (pobliže označiti poslovni udjel kako se on vodi u knjizi poslovnih udjela), koju je tuženik dužan platiti tužitelju u iznosu od 100.000,00 kn, u roku od 30 dana“. Prihvatanjem ovakvog ili slično koncipiranog tužbenog zahtjeva i izreka presude imala bi sadržaj koji treba imati u pogledu određivanja naknade tržišne vrijednosti poslovnog udjela kako je propisano u članku 420. stavak 2. ZTD-a. Stoga bi bilo dobro da tužitelj u tužbi navede tržišnu vrijednost udjela koju sud mora odrediti prilikom prihvatanja tužbenog zahtjeva, u protivnom ukoliko tužbeni zahtjev ne bi sadržavao i zahtjev za naknadu tržišne vrijednosti poslovnog udjela, sud bi usvajanjem takvog tužbenog zahtjeva za istupanje i određivanjem naknade tržišne vrijednosti prekoračio tužbeni zahtjev. Postavlja se pitanje, ukoliko tužitelj nije naveo tržišnu vrijednost i ako navedena vrijednost čak i nije sporna među strankama, da li sud može prekoračiti takav tužbeni zahtjev u pogledu visine naknade i odrediti, kako je to propisano zakonom, tržišnu vrijednost naknade, odnosno da li sud radi utvrđivanja tržišne vrijednosti naknade može ex offio provesti potrebna vještačenja kako bi utvrdio tu vrijednost ukoliko to ne predlože stranke, što bi bilo u suprotnosti sa odredbom članka 7. stavak 1. i članka 219. stavak 1. ZPP-a po kojima su stranke dužne pružiti dokaze na kojima temelje svoj zahtjev. Isto tako, iako se u odredbi članka 420. stavak 2. ZTD-a navodi da tužba mora sadržavati i iznos naknade te da sud kod odlučivanja mora odrediti tržišnu vrijednost naknade, postavlja se pitanje domašaju te odredbe i pravo tužitelja na slobodno disponiranje svojim tužbenim zahtjevom kako je to propisano odredbom članka 3. ZPP-a, kao i obaveza suda da sudi i odlučuje u okviru postavljenog zahtjeva, sukladno odredbi članka 325. ZPP-a.

Naime, ukoliko član društva želi istupiti iz društva i za svoj poslovni udjel ne traži i ne želim nikakvu naknadu ili traži onu koja je manja od tržišne vrijednosti, mišljenja sam da bi takva tužba bila valjana i podobna za odlučivanje i da bi sud u okviru takvog postavljenog tužbenog zahtjeva trebao odlučivati. U tom slučaju tužitelj bi u tužbi jasno i nedvosmisleno trebao navesti da ne želi naknadu ili da traži manju od one koja bi bila tržišna. Kada je u pitanju obaveza suda da odredi tržišnu vrijednost poslovnog udjela i provođenje dokaza radi utvrđivanja te tržišne vrijednosti, čini mi se da bi provođenje dokaza na tu okolnost trebalo svesti samo na to da li postavljeni iznos naknade odgovora tržišnoj vrijednosti, odnosno da li je on veći od tržišne vrijednosti. Svrha kontrole suda je da se ne odredi veća naknada od tržišne vrijednosti a ne da se onemogući tužitelja s istupanjem iz društva ukoliko on traži

iznos koji je manji od tržišne vrijednosti, jer njegovo je pravo da može tražiti i manje ili se u potpunosti odreći naknade. U ostalom zašto bi se tužitelja na taj način prisiljavalo da uzima naknadu koju ne želi, jer on svoj poslovni udjel moglo i pokloniti bilo članu društva, društvu ili nekom u trećem, naravno ako za to ne postoje ograničenja u društvenom ugovoru koja je moguće ugraditi sukladno odredbi čl. 412. st. 4. ZTD-a.

U svakom slučaju kada se istupanje zahtjeva tužbom naknada za poslovni udjel treba se nadoknaditi u tržišnoj vrijednosti u vrijeme istupanja, kako je to propisano člankom 421. stavak 2. ZTD-a (ovakvo stajalište zauzima i VTS u odluci PŽ-672/03 i PŽ-1912/99). Međutim, vrijeme istupanja u samoj presudi se ne može odrediti jer se ne zna kada će društvo isplatiti naknadu kada članstvo u društvu prestaje sukladno članku 421. stavak 3. ZTD-a, koje će zasigurno biti nakon donošenja presude. Stoga je nemoguće naknadu odrediti u vrijeme istupanja koje će biti kasnije, pa bi naknadu trebalo odrediti u vrijeme donošenja presude, iako ima i drugih mišljenja da bi vrijednosti poslovnog udjela trebalo utvrditi u vrijeme podnošenja tužbe (takvo stajalište je izraženo u odluci VTSRH PŽ-603/2015).

Kod samog utvrđivanja tržišne vrijednosti poslovnog udjela trebalo bi procijeniti vrijednost samog društva, njegovu imovinu, obveze, stanje na tržištu, sklopljenih i izglednih ugovora, očekivanu dobit i sl., a za što bi trebalo provesti interdisciplinarna vještačenja, koja nerijetko mogu biti skuplja nego vrijednost poslovnog udjela i time bi bilo povrijeđeno načelo ekonomičnosti o čemu sud svakako treba voditi računa tijekom postupka u svakom konkretnom slučaju. O ovom zakonodavac ništa ne govori nego samo propisuje da se kod određivanja roka isplate, ali ne i utvrđivanje vrijednosti, mora uzeti u obzir stanje društva i njegove poslovne potrebe. Kod određivanja visine naknade treba uzeti u obzir i pravo člana društva na vraćanje uloga u stvarima i pravima (članak 421. stavak 2. ZTD-a) a što bi trebalo razumjeti tako da član ima pravo na povrat uloženog i na razliku vrijednosti uloženog i tržišne vrijednosti poslovnog udjela pri čemu se vrijednost uloženog uzima u trenutku ulaganja (jer ne može tražiti naknadu za oštećenje ili smanjenje vrijednosti uloženog sukladno članku 421. stavak 2. ZTD-a) a koji stav je i iznesen u Komentaru Zakona o trgovačkim društvima – Gorenc, Filipović, Slakoper, Brkanić. Isto tako kod određivanja tržišne vrijednosti poslovnog udjela trebalo bi se voditi računa i u vrijednosti odnosno cijeni za koju bi se eventualno na tržištu taj poslovni udjel mogao prodati. Naime, može se dogoditi, neovisno u stanju imovine, kapitala, obaveza, tržišne pozicije društva, da poslovni ne bi mogao postići cijenu koja bi odgovarala navedenim parametrima, posebno u situaciji neizvjesnosti na tržištu i kriza (kao što je aktualna s koronavirusom). U svakom slučaju prilikom utvrđivanja vrijednosti poslovnog udjela sud o tome treba vodeći računa kao i vještaci koji sudjeluju u utvrđivanju te vrijednosti.

Poseban problem i kompleksnost utvrđivanja tržišne vrijednosti poslovnog udjela, odnosno naknade za njega u slučaju istupanja, moglo bi se pojaviti kod društava s ograničenom odgovornošću u takozvanom "javno-privatnom partnerstvu"

kada je obavljanje javnih djelatnosti (zbrinjavanje otpada, komunalnih djelatnosti i slično), povjereno društvima kojeg su članovi jedinice lokalne i područne samouprave i fizičke ili pravne osobe. Naime, imovinsko stanje takvih društva uvelike je posljedica ulaganja sredstava koji su kao javni novac i koji su kao zakonska obveza dani izravno iz prihoda jedinica lokalne i područne samouprave (dalje: JLPS). Na taj način bi se i ostali članovi društva koji nisu JLPS, kod istupanja ili isključenja na posredan način „okoristili“ javnim novcem iako ničim nisu doprinijeli vrijednosti samog društva. Takvo što je protivno duhu i smislu pružanja javnih usluga i usluga od općeg interesa zbog kojih se ta društva i financiraju javnim novcem a ne da se povećava vrijednost privatnog udjeličara. Prilikom procjene vrijednosti poslovnog udjela, potrebno je voditi računa i o specifičnostima takvih društava i uslugama koje ona pružaju te i o strukturi i načinu stjecanja vlasništva nad imovinom takvih društava. Naime, gotovo se u pravilu investicije koje služile obavljanju javne djelatnosti sufinancirane od JLPS, tako da se kao nositelj investicije navodi društvo i u njegovim se knjigama vodi imovina društava pa čak je i upisana kao vlasništvo društva u zemljišnim knjigama, te se na taj način povećala vrijednost imovine društva a time i poslovnog udjela člana koji bi istupio, iako je npr. sukladno odredbi čl. 84.a st. 5. Zakon o održivom gospodarenju otpadom (Narodne novine 94/2013, 73/2017, 14/2019, 98/2019, dalje: ZOGO), propisano da građevine za obavljanje djelatnosti iz stavaka 3. i 4. tog članka ne ulaze u stečajnu ili likvidacijsku masu te se u slučaju stečaja ili likvidacije odgovarajućeg društva izlučuju u vlasništvo Republike Hrvatske, odnosno jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave. Kod procjene vrijednosti poslovnog udjela i naknade za istupanje ili isključenje u ovakvim društvima potrebno je voditi računa o strukturi imovine društva i da li postoji određena imovina koji bi potpadala pod poseban pravni režim koja kao takva ne mogla ni biti dio procjene vrijednosti poslovnog udjela.

c) Što je s poslovnim udjelom istupajućeg člana?

Istupanjem člana društva bilo temeljem društvenog ugovora ili tužbom na temelju zakona s isplatom naknade poslovni udio tog člana ostaje „slobodan“. Da li taj poslovni udio pripada društvu, svim ostalim članovima ili se isti povlači (amortizira)? Ovo bi svakako bilo korisno urediti društvenim ugovorom. Ukoliko to ne bi bilo uređeno društvenim ugovorom logično je da poslovni udio pripada društvu jer je ono za njega i platilo naknadu pod uvjetom da je za poslovni udio u cjelini uplaćen temeljni kapital kako bi društvo moglo stjecati vlastite poslovne udjele (članak 418. stavak 1. i 5. ZTD-a). Ukoliko se istupanja vrše tužbom prof. Barbić u svojoj knjizi „Pravo društava – društvo kapitala“ zauzima stajalište da bi sud naložio društvu da uz istodobni prijenos poslovnog udjela na društvo isplati članu društva za to naknadu. Upitno je da li bi sud, ukoliko bi se prihvatilo ovakvo stajalište, mogao o tome odlučiti a da nije postavljen takav tužbeni zahtjev, te bi time prekoračio tužbeni zahtjev, jer sud sukladno članku 325. stavak 1. ZPP-a presudom odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih potraživanja, a u ovom slučaju takvog zahtjeva za prijenos poslovnog udjela na društvu nema. Kako se to ne bi dogodilo trebalo bi se u tužbi

postavi zahtjev da se poslovni udjel istupajućeg člana s danom istupanja prenosi na društvo ili da društvo postavi takav protutužbeni zahtjev o kojem bi sud mogao odlučiti.

d) Isplata naknade

Da bi članu koji istupa iz društva članstvo doista i prestalo potrebno je da mu društvo i isplati naknadu (članak 421. stavak 3. ZTD-a) neovisno o tome da li je do istupanja došlo izjavom temeljem društvenog ugovora ili tužbom. Ukoliko je član izjavio da istupa iz članstva društva i tu izjavu prihvati društvo i iznos naknade, članstvo u društvu će mu prestati tek kada ta naknada bude isplaćena i nije uvjet da je prestanak članstva upisano u sudski registar, jer je taj upis deklaratornog karaktera (ovakvo stajalište može se iščitati iz odluke VS RH, u odluci Revt- 161/03). Ako pak društvo ne isplati tu naknadu istupajući član istu bi mogao ostvariti sudskim putem, podnošenjem tužbe za isplatu ili smatrati da istupanje po odredbama društvenog ugovora nije uspjelo i ustati tužbom za istupanje sukladno članka 420. stavak 1. ZTD-a. Ukoliko član društva ostvaruje istupanje po tužbi i odredi mu se naknada tržišne vrijednosti poslovnog udjela pa tu naknadu društvo ne isplati, istupajući član bi isplatu naknade mogao ostvarivati u ovršnom postupku na temelju pravomoćne presude. Istupajući član imao bi pravo i na zatezne kamate od dana kada je društvo trebalo platiti naknadu pa bi mu članstvo u društvu prestalo sa isplatom naknade zajedno sa kamatama. Međutim, isplata naknade a samim time i prestanak članstva u društvu može biti upitno ukoliko društvo od člana traži naknadu prouzročene štete ili član treba da ispuni neku drugu obavezu prema društvu kako je propisano člankom 421. stavak 2. ZTD-a.

Naime, iz zakonske odredbe nije vidljivo za koju štetu društvo može uskratiti isplatu naknade, da li za svaku štetu za koju društvo tvrdi da ju je prouzročio član (što društvo može zloupotrebjavati i u nedogled postavljati zahtjeve za štetu kako bi onemogućio isplatu naknade) ili samo onu štetu ili obavezu utvrđenu pravomoćnom sudskom odlukom, sudskom nagodbom, izvansudskom nagodbom ili javnobilježničkim aktom ili kojim drugim pravnim poslom između istupajućeg člana i društva kojim bi ta šteta ili obveza bila nesporna. Mišljenja sam da bi društvo moglo uskratiti isplatu naknade samo ukoliko je šteta ili obveza člana društva utvrđena pravomoćnom sudskom odlukom, sudskom nagodbom, izvansudskom nagodbom, javnobilježničkim aktom ili nekim drugim pravnim poslom, odnosno sporazumom između društva i istupajućeg člana. Svaka druga šteta ili obveza koje bi društvo samo određivalo i zahtijevalo od istupajućeg člana moglo bi dovesti do nemogućnosti istupanja člana iz društva jer možda društvo ponekad i nema interesa da član istupi te bi istupanje mogli odgoditi ili potpuno onemogućiti postavljanjem istupajućem članu novih zahtjeva za štetu ili mu nametati nove obaveze. Ukoliko je utvrđena šteta koju istupajući član treba podmiriti društvu društvo bi moglo izvršiti prijeboj s isplatom naknade te mu isplatiti samo razliku, a ukoliko je šteta veća od naknade, s prijebojem

bi se naknada smatrala isplaćenom te bi time istupajućem članu prestalo članstvo u društvu a društvo bi razliku štete moglo potraživati od sad već bivšeg člana društva.

5. ISKLJUČENJE

A) Isključenje člana društva zbog neuplate poslovnog udjela (kaduciranje)

Obveza člana društva je da uplati preuzeti temeljni ulog. Člana društva koji je u zakašnjenju s uplatom neuplaćenog dijela temeljnog uloga u novcu, društvo može (dakle ne mora), isključiti (kaducirati) iz društva. Pretpostavka za isključenje člana moguća je samo zbog zakašnjenja s uplatom cijeloga ili dijela temeljnog uloga u novcu.

Iako društvo nije dužno kaducirati člana u zakašnjenju, radi se o prisilnoj odredbi čiju mogućnost primjene nije moguće isključiti društvenim ugovorom ili odlukom članova društva

Člana društva koji je u zakašnjenju s uplatom uloga društvo može pisanim putem pozvati da ispuni svoju obvezu u naknadnome roku koji mu se za to mora dati, uz upozorenje da će ako ne uplati ulog biti isključen iz društva. Poziv se mora poslati preporučenim pismom, a naknadni rok ne može biti kraći od mjesec dana. Ako se poziv upućuje za više članova, naknadni rok za sve mora biti jednak. Društvo može protiv člana ustati s tužbom kojom traži da uplati ulog, što ne otklanja mogućnost da ga se isključi iz društva. Nije dopušteno od toga izuzeti pojedine članove društva koji kasne s uplatom uloga¹⁸.

Nakon bezuspješnog protoka naknadnoga roka uprava društva oglašava da je član u korist društva izgubio svoj poslovni udio i djelomičnu uplatu uloga. Izjava društva o tome priopćava se članu preporučenim pismom.

Ovu radnju provodi uprava društva na način da izjavu o tome mora poslati preporučenim pismom. Sve dok izjava o isključenju ne prispije članu, on će se smatrati članom društva s pripadajućim poslovnim udjelom.

Pravila i postupak isključenja člana zbog neuplate uloga primjenjuje se i kod povećanja temeljnog kapitala društva.

Naime, odredba čl. 400. ZTD-a, jasno propisuje mogućnost isključenja člana iz društva koji je u zakašnjenju s uplatom uloga te niti u jednom dijelu ne isključuje mogućnost njezine primjene i u slučaju povećanja temeljnog kapitala uplatama

---

¹⁸ .čl. 400. st. 1. ZTD-a

uloga. Tome u prilog govori i činjenica da za povećanje temeljnog kapitala društva s ograničenom odgovornošću koje se provodi uplatama uloga, nije smetnja što svi poslovni udjeli prije toga nisu u cijelosti uplaćeni, budući da u ZTD-u nema odgovarajuće odredbe onoj koja pri povećanju temeljnog kapitala dioničkog društva zabranjuje povećanje temeljnog kapitala novim ulozima dok se ne uplate prethodni udjeli. Prema tome, članovi društva s ograničenom odgovornošću odgovaraju za uplate novih ili povećanih poslovnih udjela pa se kaduciranje može provesti i pri povećanju temeljnog kapitala. Upravo zbog činjenice da je ZTD-om propisana odgovornost članova društva s ograničenom odgovornošću za uplate novih ili povećanih poslovnih udjela, pa ako član društva koji je sudjelovao u donošenju odluke o povećanju temeljnog kapitala i davao izjavu o preuzimanju poslovnih udjela te preuzeo obvezu uplate uloga do određenog roka i to ne izvrši može ga se isključiti iz društva u postupku i na način kao je naprijed navedeno¹⁹.

Isključeni član gubi sva prava u društvu ali mu i dalje odgovara za uplatu neuplaćenoga dijela uloga. Društvo može tužbu tražiti uplatu neuplaćenog uloga i to može kumulirati s pravom na isključenje člana zbog neuplate temeljnog uloga. , što znači da društvo može istodobno voditi oba postupka. Zastarni rok za naplatu neuplaćenog temeljnog uloga je pet godina od trenutka pada člana u zakašnjenje, sukladno odredbi čl. 225. ZOO-a jer ZTD ne to propisuje. Time se ne isključuje odgovornost člana za štetu društvu.

B) Isključenje člana društva zbog drugih razloga

Pored isključenja zbog neuplate temeljnog uloga isključenje člana društva moguće je i iz drugih razloga. Isključenje člana je njegovo prisilno udaljavanje iz društva tako da time član u društvu gubi članstvo. Radi se o postupanju usmjerenom prema članu, a ne prema poslovnom udjelu, tako da se isključenjem ne dira u poslovni udjel isključenog člana, koji postoji i nakon što se član isključi iz društva. Članstvo u društvu nastaje dobrovoljnim ulaskom člana u društvo te isto tako članstvo prestaje dobrovoljnim izlaskom iz društva, dok se kod isključenja iz drugih razloga ne očituje volja člana koji izlazi iz društva, već je član isključen zbog ponašanja kojim se onemogućava ili znatno otežava postizanje cilja društva. U tim odnosima i članovi i društvo imaju pravo štititi se jedan prema drugome od postupanja onoga člana čiji postupci ugrožavaju ostvarenje cilja društva, a time štite i samo društvo.

Pored isključenja zbog neuplate temeljnog uloga postoje još dva načina isključenja člana iz društva iz drugih razloga:

---

¹⁹ Pž-6576/12-3

- kada je predviđeno društvenim ugovorom
- i na temelju zakona – tužbom,

1. isključenje na temelju društvenog ugovora

Kod isključenja člana iz društva na temelju društvenog ugovora, mjerodavno je ono što je propisano društvenim ugovorom. U društvenom ugovoru moraju se urediti:

- a) uvjeti isključenja člana društva
- b) postupak isključenja člana društva
- c) posljedice isključenja člana društva²⁰.

Bez uređenja isključenja svakog elementa u društvenom ugovoru (kao i kod istupanja), isključenje člana na temelju društvenog ugovora ne bi bilo moguće (ovakvo stajalište zauzima i VTS u odluci PŽ-4019/98 i u odluci PŽ-1099/03 koja)

Ovo su samo minimalni elementi koje treba urediti društvenim ugovorom, dok širina razrade nije određena i ovisi o volji i potrebama članova društva prilikom sklapanja i izmjene društvenog ugovora.

Ako društvenim ugovorom to nije prepušteno nekom drugom organu na odlučivanje, npr. nadzornom odboru, ako ga društvo ima, odluku o isključenju člana iz društva donosi skupština društva, odnosno preostali članovi društva. Društvenim ugovorom može se odrediti i bilo bi dobro kojom većinom skupština odlučuje o isključenju člana iz društva. S obzirom da za ovu odluku u zakonu nije propisana posebna većina valjalo bi primijeniti odredbu članka 445. stavak 1. ZTD-a u kojoj je određeno da ako zakonom i društvenim ugovorom nije drugačije određeno, skupština donosi odluke većinom od danih glasova. Dakle, iz navedene zakonske odredbe proizlazi sloboda članovima društva da u društvenom odrede potrebnu većine za isključenje člana društva, koja bi mogla biti i veća ili drugačija (na primjer od ukupnog broja glasova), odnosno čak i manja, jer je u navedenoj zakonskoj odredbi određeno da će se odluka donositi većinom danih glasova samo ako to nije određeno društvenim ugovorom.

Međutim, ima mišljenja da bi u slučaju kada društvenim ugovornom nije određena potrebna većina, da bi odluku o isključenju člana iz društva trebalo donijeti većinom od $\frac{3}{4}$ danih glasova i to primjenjujući odredbu članka. 467. ZTD-a²¹, kojom većinom je propisano donošenje odluke o prestanku društva. Za takvo stajalište ne

---

²⁰ čl. 420. st. 1. ZTD-a

²¹ - Komentar Zakona o trgovačkim društvima - Vilim Gorenc, Vesna Buljan, Zlatko Ćesić, Vlado Brkanić, RRIF, 2008

- Isključenje člana iz društva s ograničenom odgovornošću (Zagreb, studeni 2006.g. Branka Šabarić Zovko sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu, sada sutkinja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske

vidim baš nekog uporišta u navedenoj odredbi a posebno kada se ona poveže s odredbom članka 445. stavak 1. ZTD-a. Naime, u odredbi članka 445. stavak 1. ZTD-a je određena, opća, odnosno minimalna većina za donošenje pojedinih odluka, ako zakon u nekoj drugoj lex specialis odredbi ne određuje drugačije, odnosno ako to članovi ne urede drugačije u društvenom ugovoru. Upravo je odredba članka 467. stavak 1. ZTD-a lex specialis odredba o potrebnoj većini za donošenje odluka o prestanku društva i iz nju je za razliku od ostalih odluka propisana stroža većina i to najmanje $\frac{3}{4}$ danih glasova. I za tu odluku ostavljeno je članovima društva da u društvenom ugovoru mogu odrediti i drugu većinu, ali ona ne bi smjele biti ispod $\frac{3}{4}$ danih glasova. To je i razumljivo jer se radi o veoma važnoj odluci koja ima krupne posljedice a to je prestanak društva s kojim prestankom prestaje i članstvo u društvu svim članovima, za razliku od isključenja, kada članstvo prestaje samo onom članu koji se isključuje. Stoga ne vidi razloga niti uporišta da bi se odluka o isključenju člana društva, naravno ako tu nije određeno društvenim ugovorom, donosila drugom većinom od one propisane u odredbi članka 445. stavak 1. ZTD-a.

Neovisno o potrebnoj većini kod odlučivanja o isključenju pravo glasa nema član o čijem se isključenju odlučuje, kao to proizlazi iz odredbe čl. 445. st. 5. ZTD-a, jer se time rješava sporno pitanje između njega i društva. Kada se odlučuje o isključenju više članova, moraju se donijeti odvojene, pojedinačne odluke o isključenju svakog pojedinog člana i pri donošenju svake te odluke, nema pravo glasa onaj član o čijem se isključenju odlučuje. Budući da član koji se isključuje nema pravo glasa kod donošenja odluke o isključenju, moguće na taj način isključiti i člana koji u društvu ima većinu. U situaciji kada društvo ima samo dva člana, o isključenju jednoga odlučuje drugi. Međutim, ako postoje razlozi za isključenje oba člana i takva je odluka na dnevnom redu onda, isključenje nije moguće, jer bi oba člana bila bez prava glasa, već je jedino moguće prestanak društva.

Ako je član društva koji je isključen nezadovoljna odlukom on može kod suda ustati tužbom radi pobijanja odluke, ako su za to ispunjene pretpostavke, a ako se radi o ništavoj odluci, može se pozivati na ništavost. Da bi došlo do isključenja člana iz društva treba postojati valjana odluka o isključenju člana iz društva²² nakon koje odluke slijedi isplata poslovnog udjela. Tek nakon isplate nastupio bi prestanak članstva u društvu kako to propisuje odredba čl. 421. st. 3. ZTD-a kao i kod istupanja, kako jer naprijed navedeno bez nepotrebnog ponavljanja.

2. isključenje na temelju zakona

Kad društvenim ugovorom nije predviđeno isključenje ili te odredbe nisu dovoljno uređene i neovisno o tome kako je i da li je uopće to uređeno društvenim ugovorom, društvo može bez obzira na to tužbom protiv člana društva tražiti od suda

---

²² VTS RH u odluci Pž-871/03 od 17. studenog 2005.g.

da ga isključi iz društva²³. Društvo to može učiniti samo ako za to postoji važan razlog.

a) Važan razlog

Za razliku od istupanja gdje se govori o opravdanom razlogu i za koji zakon navodi primjerice kada postoji opravdana razlog, kod isključenja se govori o važnom razlogu, kao znatno užem pojmu. Tako se u zakonu govori da je važan razlog za isključenje člana iz društva njegovo ponašanje kojim se onemogućuje ili znatno otežava postizanje cilja društva pa se zbog toga njegov ostanak u društvu čini za društvo nepodnošljivim. Dakle, tu se radi o ponašanju člana društva koje je takvog intenziteta da onemogućuje ili znatno otežava postizanje cilja društva. Ne bi tu moglo biti riječi u slučajevima kada član društva stvara određene poteškoće upravi ili ostalim članovima društva u svakodnevnom radu društva ali one nisu takve naravi da bi se takvim ponašanjem člana društva onemogućilo ili znatno otežalo postizanje cilja društva. Prema tome, kada govorimo o važnom razlogu naglasak je na intenzitetu ponašanja člana društva i to samo onom koje ugrožava postizanje cilja društva, a ne o ponašanju kojim se eventualno stvaraju određene poteškoće u radu ali ne ugrožavaju ostvarenje cilja. Primarni cilj svakog trgovačkog društva, kako to definira i sam zakon je ostvarivanje dobiti²⁴, što ne znači da se pored tog društvenim ugovorom ne mogu odrediti i drugi ciljevi društva. Dakle, ako je ponašanje člana društva takvog značaja i intenziteta, da se njime ugrožava ostvarenje dobiti ili nekog drugo cilja, što se treba utvrditi u svakom pojedinom slučaju, onda bi to bio važan razlog za isključenje. To bi npr. moglo biti nedostatak povjerenja, teške povrede obveza, poduzimanje kažnjivih radnji, zlouporaba povjerenja, teško remećenje međusobnih odnosa članova društva i sl., ali samo ako to onemogućuje ili znatno otežava postizanje cilja društva pa se zbog toga njegov ostanak u društvu čini za društvo nepodnošljivim, što će sud ocijeniti u svakom pojedinom slučaju.

b) Aktivna legitimacija

Iz važnog razloga član društva bit će isključen iz društva, presudom donesenom povodom tužbe društva ili svih ostalih članova društva²⁵. Dakle, aktivno je legitimirano društvo i svi ostali članovi društva ali zajedno, kako bi to proizlazilo iz navedene odredbe, naravno osim člana čije se isključenje traži, jer bi on bio pasivno legitimiran. Prema tome, kada tužbom isključenje traže članovi društva oni to mogu učiniti samo zajedno a ne pojedinačno ili samo dio članova društva i u takvoj parnici imaju položaj jedinstvenih i nužnih suparničara.

Kada je u pitanju podnošenje tužbe za isključenje člana društva od strane društva, takvu tužbu podnosi uprava društva. Međutim, postavlja se pitanje da li je za podnošenje takve tužbe potrebna i odluka skupštine? Naime, radi se o odnosima između članova društva i odnosu člana prema društvu čije ponašanje može dovesti

---

²³ čl. 420. st. 3. ZTD-a

²⁴ čl. 3. st. 1. ZTD-a

²⁵ čl. 420. st. 3. ZTD-a

do onemogućavanja ili znatnog otežavanja ostvarenja cilja društva. Da bi se to spriječilo članovi društva, koji svoja prava ostvaruju kroz skupštinu mogu isključiti člana društva na način i pod uvjetima kako je to uređeno u društvenom ugovoru o čemu je naprijed bilo govora i o tome na skupštini donose odluku, ako to nije dano u nadležnost drugom organu (Nadzornom odboru ako ga ima). Ako to nije uređeno u društvenom ugovoru ili se ne žele koristiti tom mogućnošću oni to mogu ostvarivati i tužbom pred sudom. Dakle, na njima je odluka kako će i na koji način to uraditi. Ako se odluče na isključenje putem tužbe onda o tome trebaju i donijeti odluku jer i samo odlučivanja da se podigne tužba je odluka. Tu odluku da se podnese tužba za isključenje člana društva ne bi mogla donijeti uprava društva, iako ona formalno podnosi tužbu i zastupala bi društvo u takvoj parnici, ali za podnošenje takve tužbe morala bi imati odluku skupštine, jer se radi o odnosima između članov društva a ne o vođenju poslova društva²⁶. U protivnom moglo bi doći i do potpune samovolje ili čak zloporabe i neovlaštenog uređivanja odnosa između članova društva od strane uprave.

Tužba se podnosi protiv člana društva, nadležnom trgovačkom sudu na čijem je području sjedište društva. U tužbi se treba navesti i iznos naknade vrijednosti poslovnog udjela člana čije se isključenje zahtijeva te primjereni rok za plaćanje te naknade²⁷. Ukoliko tužitelj propusti navesti iznos naknade poslovnog udjela, sud bi ga trebao pozvati na ispravak ili dopunu pod prijetnjom posljedica iz čl. 109. Zakona o parničnom postupku. Tužbeni zahtjev trebao bi otprilike glasniti: „Isključuje se tuženik NN, iz Zagreba, imatelj poslovnog udjela udjel (pobliže označiti poslovni udjel kako se on vodi u knjizi poslovnih udjela - npr. „u nominalnom iznosu od 20.000,00 kn“) u društvu EKO d.o.o., iz članstva u tom društvu s danom isplate vrijednost poslovnog udjela u visini od 75.000,00 kn, koji je iznos tužitelj dužan platiti tuženiku u roku od 30 dana.“

c) Isplata naknade

Sud će udovoljiti tužbenom zahtjevu za isključenje člana ako za to postoji važan razlog. Postoje li razlozi za isključenje, sud će tijekom postupka ocjenjivati za svaki pojedinačni slučaj i ako utvrdi da oni postoje, konstitutivnom presudom izriče se isključenje člana iz društva pod suspenzivnim uvjetnom da mu društvo naknadi tržišnu vrijednost poslovnog udjela i to u roku određenom u presudi. Sud dakle mora odrediti visinu tržišne naknade poslovnog udjela i primjereni rok za isplatu te nije vezan za iznos koji navede tužitelju tužbi, koji u tužbenom zahtjevu ne mora biti naveden u tržišnom iznosu, jer tako zakonodavac i ne propisuje, nego samo navodi da u tužbi mora biti navedeni iznos naknade ne navodeći koji i koliki.

Dakle, neovisno koliki iznos naknade tužitelj navede u tužbi (kojem nije u interesu da plati visoku naknadu i za očekivati je da će on staviti što je moguće nižu naknadu), isključeni član ima pravo na naknadu i to tržišne vrijednosti poslovnog

---

²⁶ čl. 422. st. 2. ZTD-a

²⁷ čl. 420. st. 3. ZTD-a

udjela²⁸, o čemu mora voditi računa i sud koji o tome odlučuje. Prema tome, bez obzira koliku je naknadu u tužbi naveo tužitelj obveza je suda da on utvrdi kolika je tržišna vrijednost poslovnog udjela člana koji se isključuje i u tom iznosu odrediti visinu naknade. Naravno nije za očekivati od strane tužitelja da bi predlagao dokaze za utvrđivanje naknade koja bi prelazila iznos koji je on predložio. Kako je obveza suda da odredi tržišnu vrijednost naknade, neovisno o prijedlozima tužitelja, sud bi bio ovlašten ex offo provesti dokaze (pa i vještačenja), radi utvrđivanja tržišne vrijednosti poslovnog udjela, jer u protivnom bez izvođenja tih dokaza ne bi ni mogao utvrditi tržišnu vrijednost naknade koju tužitelj treba isplatiti a bez toga ne bi ni mogao udovoljiti tužbenom zahtjevu za isključenje.

Pri određivanju roka za isplatu naknade tržišne vrijednosti poslovnog udjela, sud će uzeti u obzir stanje društva i njegove poslovne potrebe, jer ne bi smio odrediti visinu naknade ni rok isplate koji bi doveli društvo u takvu poziciju da bi to bilo nepodnošljivo za društva i moglo dovesti u pitanje čak i opstanak društva. Međutim, postavlja se pitanje da li je potrebno provesti vještačenje i u situaciji kada visina naknade poslovnog udjela, nije sporna među strankama i tuženik može priznati tužbeni zahtjev, pa bi sud trebao donijeti presudu na temelju priznanja. Ako se pak ne bi provodilo vještačenje u ovakvoj situaciji, otvorila bi se mogućnost eventualnom manipuliranju i mogućnošću izvlačenja kapitala iz društva. O tome bi sud trebao voditi računa i da li se takvim postupanjem radi o možebitnom neovlaštenom raspolaganju u smislu odredbe čl. 3. st. 3. Zakona o parničnom postupku. Kod nesporne visine poslovnog udjela, vještačenje ne bi bilo potrebno uz uvjet da se radi o iznosu koji odgovara poznatoj situaciji na tržištu kada je u tom razdoblju već vršen promet poslovnih udjela po cijeni koja bi otprilike odgovarala toj, među strankama, nespornoj naknadi.

U svakom slučaju kada se isključenje, kao i kod istupanja, zahtjeva tužbom naknada za poslovni udjel treba se nadoknaditi u tržišnoj vrijednosti u vrijeme istupanja, kako je to propisano člankom 421. stavak 2. ZTD-a, što bi značilo u vrijeme donošenja presude, iako ima i drugih mišljenja da bi vrijednosti poslovnog udjela trebalo utvrditi u vrijeme podnošenja tužbe (takvo stajalište je izraženo u odluci VTSRH Pž-603/2015), kako je to navedeno naprijed kod istupanja.

Prilikom određivanja visine naknade treba imati u vidu pravo člana društva na vraćanje uloga u stvarima i pravima (čl. 421. st. 2. ZTD-a.). Tu bi član imao pravo na povrat uloženog i na razliku vrijednosti uloženog (u trenutku ulaganja, jer ne može tražiti naknadu za oštećenje ili smanjenje vrijednosti uloženoga) i tržišne vrijednosti poslovnog udjela.

Ima li društvo prema članu zahtjev za naknadu štete ili neku drugu tražbinu, a što bi obzirom na okolnost postojanja razloga za isključenje bilo realno za očekivati, neće mu se nadoknadi vrijednost poslovnog udjela sve dok društvu ne podmiri štetu, odnosno obvezu koju ima prema društvu, pri čemu se može koristiti institut prijeloja.

---

²⁸ čl. 420. st. 3. ZTD-a.

Prema odredbi čl. 421. st. 3. ZTD-a članstvo isključenog člana prestaje kada mu se isplati naknada poslovnog udjela, a isplata mu se ima izvršiti u roku kojeg odredi sud (čl. 420. st. 3. ZTD). Dakle, isplata slijedi nakon odluke o isključenju član iz društva odnosno nakon pravomoćne presude. Do nastupanja uvjeta iz pravomoćne presude o isključenju, član društva ima sva prava u društvu, uključujući i pravo glasa. Nastupanjem uvjeta, prestaje članstvo u društvu, a poslovni udjel ostaje društvu, jer je društvo i isplatilo naknadu. Isključenjem člana iz društva ne dira se u poslovni udjel te se postavlja pitanje je da li taj poslovni udjela pripada društvu, ostalim članovima društva ili se povlači – amortizira. Poslovni udjel pripada društvu, a društvo odlučuje kako će ga unovčiti. Društvo može donijeti odluku da ga proda članu društva ili nekom trećem, da taj poslovni udjel povuče ili, ukoliko je poslovni udjel plaćen u cijelosti, društvo može steći taj poslovni udjel kao vlastiti poslovni udjele ako su ispunjene pretpostavke za stjecanja vlastitih udjela (čl. 418. st. 1. i 5. ZTD-a).

LITERATURA

1. Zakon o trgovačkim društvima ("Narodne novine" br. NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19)
2. Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18)
3. Zakon o preuzimanju dioničkih društava ("Narodne novine" br. 109/07, 36/09, 108/12, 90/13, 99/13, 148/13)
4. Zakon o održivom gospodarenju otpadom ("Narodne novine" br. 94/13, 73/17, 14/19, 98/19)
5. Zakon o komunalnom gospodarstvu ("Narodne novine" br. 68/18, 110/18, 32/20)
6. Zakon o sudskom registru ("Narodne novine" br. 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15, 40/19)
7. Stečajni zakon ("Narodne novine" br. 71/15, 104/17)
8. Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja ("Narodne novine" br. 79/09 i 80/13)
9. Zakon o tržištu kapitala ("Narodne novine" br. 65/18, 17/20)
10. Pravo društva knjiga prva i druga knjiga, društva kapitala - akademik Jakša Barbić
11. Komentaru Zakona o trgovačkim društvima - Andrija Eraković
12. Komentar Zakona o trgovačkim društvima - Gorenc, Filipović, Slakoper, Brkanić
13. Komentar Zakona o trgovačkim društvima - Vilim Gorenc, Vesna Buljan, Zlatko Ćesić, Vlado Brkanić
14. Trgovačka društva prema Zakonu o trgovačkim društvima - Zvonimir Slakoper, Vesna Buljan
15. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća ("Narodne novine" br. 19/1991)